

Research paper
4(2), Summer 2025

Cultural Boxes in Bilingual Dictionaries: A New Lexicographic Tool for Compiling Cultural Dictionaries

Badri Sadat SayedJalali¹ Azita Abasi²

¹ Ph.D. in Linguistics, Faculty of Literature, Alzahra University, Tehran, Iran. (Corresponding Author) E-mail: badrijalali@gmail.com

² Assistant Professor, Department of Linguistics, Faculty of Literature, Alzahra University, Tehran, Iran. E-mail: a.abbasi@alzahra.ac.ir

Article Info

Article type:

Research article

Article history:

Received: 26 March 2024

Accepted: 17 August 2024

Keywords:

lexicography,
culture,
bilingual dictionaries,
cultural boxes,
translation

ABSTRACT

A bilingual dictionary as a “cultural object” covers at least two different cultures and is supposed to fill their gaps. In the modern era of lexicography, the lexicographers provide a tool for their users to get acquainted with the elements of the other culture by using “cultural boxes”. The current descriptive-analytical research aims to review the importance of adding cultural information to dictionaries, to introduce and identify the main features of “cultural boxes”, as well as studying the application of this microstructure component in two English-Persian dictionaries besides a Persian-English dictionary. The study shows that cultural boxes are absent in the aforementioned dictionaries and no strategies are proposed to represent the cultural differences between source and target languages in the dictionaries’ introduction. The literature confirms that using cultural notes for the purpose of decoding lexical gaps between languages can provide a clearer picture of the situational context of the headwords.

Cite this article: Sayedjalali, B. S., Abasi, A. (2025). “Cultural Boxes in Bilingual Dictionaries: A New Lexicographic Tool for Compiling Cultural Dictionaries”. *Journal of Linguistic Studies: Theory and Practice*, 4(2), 53-71.

© The Author(s).

Publisher: University of Kurdistan.

DOI: [10.22034/jls.2024.140990.1091](https://doi.org/10.22034/jls.2024.140990.1091)

1. Introduction

A bilingual dictionary is considered one of the most important tools in translation. There is no doubt that dictionaries, monolingual or bilingual, while collecting and recording the vocabulary of a language, also represent the culture of that language community. Josselin-Leray and Roberts (2012) believe that bilingual dictionaries are a suitable spot for socio-cultural studies of language and are the place of interaction of two different cultures. This view originates from one of the latest approaches to lexicography called the communicative approach. Taking this view into account, a bilingual dictionary, as a “cultural object”, covers at least two different cultures, and it is supposed to fill the gap between them despite their probable disparities.

The modern era of lexicography in treating culture-specific items of language marked with the publication of *Grand Dictionnaire français/anglais, anglais/Français* Larousse (1993), a two-volume dictionary, which makes a point of stressing them in its preface :

The Larousse Unabridged French Dictionary goes one step further [than today’s larger bilingual dictionaries] in recognizing that problems of communication and comprehension stem not only from the lexicon but also from cultural differences. Hence, it places a unique emphasis on explaining ‘culture-bound’ vocabulary and historical references, using glosses and notes to help non-native speakers understand their implications and relevance.

This is when the lexicographers provide a tool for their users to get acquainted with the elements of the other culture by using “cultural notes”, later called “cultural boxes”. In fact, cultural notes are boxes outside the entry in which contextual and cultural information related to the entry is given to educate the dictionary users about socio-cultural information. The current descriptive-analytical research aims to review the importance of adding cultural information to dictionaries, to introduce and identify the main features of “cultural boxes”, as well as to study the application of this microstructure component in two English-Persian dictionaries, besides a Persian-English dictionary.

2. Theoretical framework

A gloss is a brief explanation that is given inside or in the margins of an entry to explain the meaning of a headword, or its definition in a specific context. Glosses often make unfamiliar concepts clear to the reader by using familiar collocations and expressions. In monolingual dictionaries, a gloss may be presented within the definition, referring to synonymy or even lexical contrast. However, in bilingual dictionaries, the gloss refers to the semantic-pragmatic equivalent of a lemma in the target language (Burkhanov, 1998: 92).

In traditional lexicography, if a headword of a bilingual dictionary does not have an equivalent in the target language and translation seems impossible due to cultural differences and divergent social norms, the user of the dictionary is informed by a special sign proposed in the introduction of the dictionary, showing that what follows is not a translation. Rather, it is a definition that helps users to understand the concept of interference. For this purpose, the sign (□) is frequently used to indicate a “cultural equivalence” (Jocelyn Leary, 2011).

However, in communicative lexicography, the encyclopedic information is usually presented within “cultural notes/boxes”. According to Roger (2006: 571), the purpose of cultural boxes can be both adding charms to a dictionary as well as instructing the audience on the basic aspects of language use in appropriate contexts. Of course, the lexicographer should try to avoid over-expanding cultural boxes and making them separate short articles. Although defining the characteristics of a cultural box is a difficult task, it is possible to enumerate some points about the information provided in cultural boxes so that by including them, they can be used efficiently in the compiling of general dictionaries (Roger, 2006: 572-572):

- a) The information should be as far away from cultural stereotypes as possible and should be able to describe the real socio-cultural aspects of the linguistic community.
- b) The information should be suitable for a wide range of dictionary users and not a specific group of audiences.
- (c) The information should apply to broad cultural contexts, not be so specific that it belongs only to a small social group.
- d) The information must be clearly explained to the users.

3. Research methodology

In this study, first the close relationship between language and culture is addressed, then the classification of cultural elements of language is reviewed from the perspective of the literature of this field. Then the representation of cultural elements in bilingual dictionaries is raised and the most important ways of inserting cultural information, including “glosses” and “cultural notes/boxes” are introduced. At the end, while examining the illustrative examples extracted from English/French bilingual dictionaries, the most important features necessary for designing of an efficient “cultural box” are reviewed and finally the position of this microstructure component in two English-Persian dictionaries (The Aryanpur progressive dictionary and Farhan-e Moaser millennium dictionary) and a Persian-English dictionary (The Aryanpur progressive dictionary), are analyzed as examples of the most efficient systematic dictionaries acknowledged by Iranian linguists and translators.

4. Findings and results

For the purpose of highlighting the role of cultural literacy in compiling bilingual dictionaries for translators, the researchers, regarding the concept of “cultural boxes” in the lexicography of European languages, examined three bilingual dictionaries widely used by Persian translators, which are:

- a. The Aryanpur progressive English-Persian dictionary (seven volumes)
- b. Farhan-e Moaser millennium English-Persian dictionary
- c. The Aryanpur progressive Persian-English dictionary (four volumes)

Studying the introduction of the three aforementioned dictionaries for a better understanding of the lexicographers’ approach toward representing cultural elements in dictionaries and the analysis of the information provided for the culture-oriented entries indicates that in the corpus of study, the use of “cultural boxes” has been neglected. Lexicographers have not provided a comprehensive solution

for inserting culture-oriented information. It appears that by utilizing “cultural boxes” in bilingual lexicography and incorporating them into local dictionaries, particularly bilingual dictionaries with Persian as the source language, a new horizon can be opened for representing Iranian culture to non-Persian speakers.

5. Conclusion

Paying attention to the cultural and social aspects of lexicography is a subject that has received less attention from theorists and practitioners in this field. In the traditional lexicography, a bilingual dictionary is known as a translation tool, thus providing cultural information in it is a fancy and unnecessary strategy that is not technically and economically justified. At the same time, modern lexicography, by applying a communicative approach in compiling dictionaries, criticizes this view and emphasizes the communicative role of the dictionary in the interaction between the lexicographer and dictionary user. From this perspective, a bilingual dictionary can be a bridge between two cultures and play an important role in filling vocabulary gaps for translators and users of bilingual or multilingual societies. While emphasizing the importance of presenting cultural information in lexicography, based on an analytical-descriptive method, the present study introduced "cultural boxes" and the way of inserting them in bilingual dictionaries, then studied two English-Persian dictionaries (Aryanpur and Farhan-e Moaser millennium) besides a Persian-English dictionary (Aryanpur) and finally analyzed the position of this microstructure component in the mentioned dictionaries. The results of this research indicate that the use of the capacities of "cultural boxes" has been neglected in the corpus of research. The authors suggest that a space for “cultural boxes” should be dedicated in designing a dictionary, preferably near the headword. By recognizing the capacities of "cultural boxes" in bilingual lexicography and using them in local dictionaries, it is possible to compile a new generation of bilingual dictionaries that focuses on the representation of Iranian culture to non-Persian speakers.

دوره ۴، شماره ۲، شماره پیاپی ۱۰، تابستان ۱۴۰۴، ص. ۵۳-۷۱

قاب‌های فرهنگی در فرهنگ‌های دوزبانه ابزاری نوین برای تألیف فرهنگ‌های فرهنگ‌محور

بدری‌السادات سید جلالی^۱، آریتا عباسی^۲

۱. (نویسنده مسئول) دانش آموخته دکتری زبان‌شناسی، دانشکده ادبیات، دانشگاه الزهرا (س)، تهران، ایران. badrijalali@gmail.com
۲. استادیار گروه زبان‌شناسی، دانشکده ادبیات، دانشگاه الزهرا (س)، تهران، ایران. a.abbasi@alzahra.ac.ir

اطلاعات مقاله	چکیده
نوع مقاله: پژوهشی	فرهنگ‌لغت دوزبانه به‌عنوان یک «ابژه فرهنگی»، دست‌کم دو فرهنگ متفاوت را دربرمی‌گیرد و قرار است خلأ بین آن‌ها را پر کند. در فرهنگ‌نویسی نوین، فرهنگ‌نویس با استفاده از «قاب‌های فرهنگی»، ابزاری برای آشنایی با عناصر فرهنگ دیگری را برای کاربران خود فراهم می‌آورد. پژوهش حاضر بر آن است تا ضمن مرور اهمیت درج اطلاعات فرهنگی در فرهنگ‌نویسی، بر مبنای روشی تحلیلی-توصیفی به معرفی ویژگی‌های اصلی «قاب‌های فرهنگی» در فرهنگ‌های دوزبانه بپردازد و نهایتاً جایگاه این مؤلفه خردساختار را در دو فرهنگ انگلیسی-فارسی و یک فرهنگ فارسی-انگلیسی واکاوی نماید. بررسی پیکره پژوهش نشان داد قاب‌های فرهنگی در فرهنگ‌لغت‌های نام‌برده غایب هستند و در مقدمه هیچ یک از سه فرهنگ راهکاری برای بازنمایی تفاوت‌های فرهنگی بین زبان مبدأ و مقصد پیشنهاد نشده است. یافته‌های پژوهش مؤید آن است که استفاده از یادداشت‌های فرهنگی در رمزگشایی خلأهای واژگانی دو زبان می‌تواند تصویر روشن‌تری از بافت موقعیتی واژه‌ها ارائه دهد.
تاریخ وصول:	
۷ فروردین ۱۴۰۴	
تاریخ پذیرش:	
۲۷ مرداد ۱۴۰۲	
واژه‌های کلیدی:	
فرهنگ، فرهنگ‌نویسی، فرهنگ‌لغت دوزبانه، قاب‌های فرهنگی، ترجمه	

استناد: سیدجلالی، بدری‌السادات، عباسی، آریتا (۱۴۰۲). «قاب‌های فرهنگی در فرهنگ‌لغت‌های دوزبانه: ابزاری نوین برای تألیف فرهنگ‌لغت‌های فرهنگ‌محور». *پژوهش‌های زبان‌شناسی: نظریه و کاربرد*، ۴(۲)، ۵۳-۷۱.

حق مؤلف: نویسندگان

ناشر: دانشگاه کردستان

DOI: [10.22034/jls.2024.140990.1091](https://doi.org/10.22034/jls.2024.140990.1091)

۱. مقدمه

توجه به مختصات فرهنگی و اجتماعی فرهنگ‌نویسی موضوعی است که در مقایسه با ویژگی‌های زبانی کمتر به طور مستقیم مورد توجه نظریه‌پردازان و دست‌اندرکاران این حوزه قرار گرفته است. فرهنگ دوزبانه به عنوان یکی از مهم‌ترین ابزارهای ترجمه، عمدتاً فهرستی الفبایی از واژه‌ها یا عبارات یک زبان است که معادل(های) آن کلمات را در زبان دیگری ارائه می‌دهد. فرهنگ‌های دوزبانه برای کمک به درک یکی از دو زبان تألیف شده‌اند و فرض بر این است که یکی از آنها زبان مادری کاربر است. جوسلین‌لری و روبر^۱ (۲۰۱۲) بر این باورند که فرهنگ‌های دوزبانه بستر مناسبی برای مطالعات اجتماعی-فرهنگی زبان هستند و محل تعامل دو فرهنگ متفاوت به شمار می‌روند. به عبارت دیگر، یک فرهنگ‌لغت دوزبانه دست کم دو فرهنگ متفاوت را درمی‌گیرد و قرار است خلأ بین آنها را پر کند (راجر^۲، ۲۰۰۶). این نگاه از یکی از رویکردهای متأخر به فرهنگ‌نویسی به نام رویکرد ارتباطی^۳ نشأت می‌گیرد.

فرهنگ‌نویسی ارتباطی که با هدف تألیف فرهنگ‌لغت‌های کاربردوست^۴ مطرح می‌شود بر نقش ارتباطی فرهنگ‌لغت در تعامل میان فرهنگ‌نویس و کاربر فرهنگ تأکید دارد. این رویکرد قصد دارد رابطه میان خطاب‌کننده^۵ (مؤلف فرهنگ‌لغت)، خطاب‌شونده^۶ (کاربر فرهنگ) و ارتباط آن‌ها با بافت را مشخص کند. فرهنگ‌نویسی ارتباط‌محور دارای ماهیتی اجتماعی-فرهنگی است، بدین معنا که خطاب‌کننده و مخاطب را نباید دور از جامعه و در خلأ تصور کرد، چرا که آنها موجودات اجتماعی با کدهای مشترک هستند (یانگ و پنگ^۷، ۲۰۰۷: ۸-۷). بنابراین، کاربر یک فرهنگ دوزبانه ممکن است درصدد رمزگشایی از مفاهیمی باشد که بعضاً در یکی از زبان‌ها غایب هستند و معادلی برای آنها یافت نمی‌شود. در سال ۱۹۹۳ فرهنگ بزرگ/انگلیسی/فرانسه‌لاروس برای نخستین بار ظرفیت جدیدی به نام «یادداشت‌های فرهنگی»^۸ را در خردساختار طراحی کرد (جوسلین‌لری، ۲۰۱۱) که ابزار مناسبی برای شناساندن پدیده‌ها و مفاهیم فرهنگ‌محور زبان بودند. این یادداشت‌ها که به «قاب‌های فرهنگی»^۹ نیز مرسوم هستند. درواقع، کادری خارج از مدخل هستند که در آن‌ها اطلاعات بافتی و فرهنگی مربوط به سرمدخل آورده می‌شود (راجر، ۲۰۰۶). پژوهش حاضر بر آن است تا ضمن مرور اهمیت درج اطلاعات فرهنگی در فرهنگ‌نویسی، به معرفی و شناساندن ویژگی‌های اصلی «قاب‌های فرهنگی»، به‌عنوان رایج‌ترین روش بازنمایی فرهنگ در فرهنگ‌های دوزبانه بپردازد. از آنجایی که

¹A. Josselin-Leray and R. P. Roberts.

²L. Rodger

³communicative approach

⁴user-friendly

⁵addresser

⁶addressee

⁷H.Yong and J.Peng

⁸cultural notes

⁹cultural boxes

چنین راهکاری در فرهنگ‌های دوزبانه بومی غایب هستند، نمونه‌هایی که از فرهنگ‌های دوزبانه انگلیسی/فرانسه استخراج شده‌اند به عنوان شاهد واکاوی می‌شوند.

در ادامه، ابتدا به رابطه تنگاتنگ زبان و فرهنگ اشاره می‌شود، سپس طبقه‌بندی عناصر فرهنگی زبان از منظر ادبیات این رشته مرور می‌شود. آنگاه به بازنمایی عناصر فرهنگی در فرهنگ‌های دو زبانه پرداخته شده و مهم‌ترین راهکارهای درج اطلاعات فرهنگی، از جمله «تعبیرگرها»^۱ و «یادداشت‌ها/قالب‌های فرهنگی» معرفی می‌شوند. در پایان، ضمن بررسی شواهد مستخرج از فرهنگ‌های دوزبانه انگلیسی/فرانسه، مهم‌ترین ویژگی‌های لازم برای طراحی یک «قالب فرهنگی» کارآمد مرور می‌شوند و نهایتاً جایگاه این مؤلفه خردساختار در دو فرهنگ انگلیسی به فارسی (آرین‌پور و هنزله) و یک فرهنگ فارسی-انگلیسی (آرین‌پور)، به عنوان نمونه‌هایی از کارآمدترین فرهنگ‌لغت‌های نظام‌مند مورد تأیید زبان‌شناسان و مترجمان ایرانی، واکاوی می‌شوند.

۲. زبان و فرهنگ

زبان بخش مهمی از هویت قومی و فرهنگی هر فرد است. یکی از نقش‌های مهم زبان این است که گویشورانش را قادر می‌سازد تا تعلق به یک گروه و عدم تعلق به گروهی دیگر را درک کنند. هر فردی دارای یک «توشه فرهنگی»^۲، شامل ایده‌ها و الگوهای رفتاری، است که از کودکی در او نهادینه شده و به صورت خودآگاه یا ناخودآگاه در مکالمات و ارتباطات او با دیگران منعکس می‌شود (کاواناگ^۳، ۲۰۰۰: ۱۰۳).

دانش، باورها، و الگوهای رفتاری یک جامعه بی‌شک در زبان اعضای آن منعکس می‌شود. واژگان یک زبان نشان می‌دهد که چه چیزی به لحاظ فرهنگی در آن جامعه زبانی اهمیت دارد. شاید بتوان گفت گواه این مطلب وجود واژه‌های متعدد در یک حوزه معنایی نزد اقوام گوناگون باشد، مثلاً اینکه اسکیموها برای «برف» واژه‌های مختلفی دارند که ممکن است درک تمایز آنها برای ساکنان مناطق گرمسیر دشوار یا ناممکن باشد. به باور فرث^۴، تحقق «معنا» عبارتست از «نقش در بافت» و منظور وی از بافت همان «بافت موقعیت» است که عمدتاً متأثر از دیدگاه‌های مالینوفسکی است. مالینوفسکی معتقد بود که بافت بر اساس «فرهنگ» تعیین می‌شود (لاینز^۵، ۱۹۶۸: ۲۸۹).

کاربران زبان برای درک معنی واژه‌ها لازم است به میزانی از اطلاعات فرهنگ‌محور آن جامعه زبانی دسترسی داشته باشند که اصطلاحاً «میزان بار فرهنگی»^۶ واژه‌ها نامیده می‌شود. اصطلاحات اجتماعی مانند ازدواج بار فرهنگی زیادی دارند (چافی^۶، ۱۹۹۲: ۱۵۰). نام‌ها نیز حامل اطلاعات فرهنگی هستند و معانی ضمنی معینی دارند. منظور از نام صرفاً نام افراد نیست بلکه ممکن است نام محصولات،

^۱glosses

^۲cultural baggage

^۳K. Kavanagh

^۴J. R. Firth

^۵J. Lyons

^۶W. Chaffey

فروشگاه‌ها، شرکت‌ها و نهادهای گوناگون باشد. به گفته کریستال^۱ (۱۹۹۷)، «برای درک دلالت اجتماعی یک ویژگی زبانی [....] یا برای پیگیری موضوعات مکالمه‌های روزمره وجود یک دیدگاه فرهنگی ضرورت دارد» (کریستال، ۱۹۹۷: ۳۶۴) دانستن معانی ضمنی یک واژه، دانستن نام‌های افراد معروف و اینکه به چه چیزی شهرت دارند، دانستن رخدادهای مهم در تاریخ یک ملت، دانستن نام نهادها و حتی دانستن نام فروشگاه‌ها و نام‌های تجاری از جمله عوامل مهمی است که برای فهمیدن یک گزارش خبری در روزنامه، تلویزیون یا حتی برای شرکت در یک مکالمه روزمره ضرورت دارد (کاواناگ، ۲۰۰۰: ۱۰۴).

۳. عناصر فرهنگی زبان

یکی از مهم‌ترین چالش‌ها در ترجمه مسئله برگردان عناصر و مفاهیم فرهنگ‌محور از یک زبان به زبان دیگر است. نیومارک^۲، از نظریه‌پردازان این حوزه، فرهنگ را شیوه زندگی و مظاهر آن در یک گروه اجتماعی می‌داند که برای بیان آن از زبان مشخصی استفاده می‌شود (۱۹۹۸: ۹۴). وی بین زبان فرهنگی^۳، زبان جهانی^۴ و زبان فردی^۵ تمایز قائل می‌شود. از نظر او واژه‌هایی مانند «مردن»، «زندگی کردن»، «شنا کردن»، «ستاره» یا حتی وسایلی مانند «میز» و «آینه» واژه‌های جهانی هستند که ترجمه آنها به سادگی صورت می‌گیرد، اما واژه‌هایی نظیر «بادهای موسمی»^۶ یا «کلبه‌های بیلاقی روس»^۷ واژه‌های فرهنگی هستند و چنانچه این مفاهیم در زبان مقصد غایب باشند، ترجمه آنها چالش‌برانگیز خواهد بود. نیومارک (۱۹۹۸: ۹۵) عناصر فرهنگی زبان را به پنج مقوله اصلی تقسیم می‌کند:

- ۱- بوم‌شناسی شامل اسامی گیاهان، جانوران، دشت‌ها، کویرها، کوه‌ها، جلگه‌های قطبی و مراتع یک سرزمین
- ۲- فرهنگ مادی (مصنوعات) شامل الف (غذا، ب) پوشاک، ج) خانه و شهر و د) وسایل نقلیه
- ۳- فرهنگ اجتماعی - انواع مشاغل و تفریحات
- ۴- سازمان‌ها، آداب و رسوم، فعالیت‌ها، جریانات و مفاهیم که ممکن است الف) سیاسی و اداری، ب) دینی، یا ج) هنری باشند.
- ۵- اشارات و حرکات [زبان بدن] و عادات

¹D. Crystal

²P. Newmark

³cultural

⁴universal

⁵personal

⁶Monsoon

⁷dacha

طبقه‌بندی دیگری که با الهام از موارد فوق بعدها معرفی شده، انگاره جامع‌تری است که توسط پاولویچ و پوسلک^۱ (۲۰۰۳) برای مقوله‌بندی عناصر فرهنگی زبان مطرح می‌شود. این طبقه‌بندی شامل سیزده مقوله می‌شود: بوم‌شناسی، زندگی روزمره، فرهنگ مادی، تاریخ، دین، اقتصاد، نهادهای سیاسی و اداری، نیروهای مسلح، صورت‌های خطاب، تحصیلات، اشارات و حرکات [زبان بدن] و عادات سرگرمی و اوقات فراغت، و مشاغل. گرچه این طبقه‌بندی دقیق‌تر است اما به گفته پاولویچ و پوسلک، برخی از مقوله‌ها با انگاره نیومارک هم‌پوشانی دارند. هر چند به نظر می‌رسد برخی از مقوله‌های فهرست اخیر مانند تحصیلات یا نیروهای مسلح جهان‌شمول باشند، اما پاولویچ و پوسلک (۲۰۰۳: ۱۶۲) دلیل فرهنگی بودن این مقوله‌ها را تفاوت قابل‌ملاحظه در نظام‌های آموزشی و ارتشی در فرهنگ‌های مختلف می‌دانند. آن‌ها در مورد «بوم‌شناسی» بر این باورند که هر جامعه‌ای درک مشخصی از محیط پیرامونش دارد که لزوماً با جوامع دیگر یکسان نیست.

منظور از عنصر فرهنگی، در فرهنگ‌نویسی دو زبانه، کلمه یا عبارتی است که درک معنای آن در بافت برای افراد غیربومی به دلایلی غیر از آشنا نبودن واژگان دشوار باشد (جوسلین‌لری، ۲۰۱۱، به نقل از بک^۲، ۱۹۹۶: ۲). اگر برای ترجمه به دانش زبان‌شناختی عمیق از زبان مبدأ و مقصد نیاز باشد، شناسایی عناصر فرهنگی مستلزم اشراف کامل به فرهنگ‌های مبدأ و مقصد برای شفاف‌سازی آن‌ها می‌باشد، عبارتی مانند «عمو سام»^۳، «مانیفست سرنوشت»^۴، «آیوی لیگ»^۵ از نمونه‌های عناصر متعلق به فرهنگ ایالات متحده آمریکا هستند. درک این عناصر برای خواننده غیرامریکایی حتی با دانستن معنی واژه‌های این عبارات نیز میسر نیست، چرا که نیازمند دسترسی به دانش فرهنگی زبان مبدأ است.

فرانکور^۶ (۲۰۰۳) در بررسی بازنمایی عناصر فرهنگی کشورهای آمریکای شمالی در فرهنگ‌لغت دو زبانه انگلیسی/فرانسه روبر-کالینز (۱۹۹۸)، این عناصر را به شرح ذیل طبقه‌بندی می‌کند:

- نظام سیاسی، مانند/انتخابات میان دوره‌ای (mid-term elections)
- نظام آموزشی، مانند کالج
- مقامات دولتی و اجتماعی / برنامه‌ها یا اقدامات اجتماعی، مانند گرین کارت (green card)
- موسسات و سازمان‌ها، مانند سازمان غذا و داروی آمریکا (FDA)
- سنت‌ها، آداب و رسوم، و نمادهای فرهنگی، مانند شکرگزاری (Thanksgiving)

¹N. Pavlović & D. Poslek

²J. Back

³Uncle Sam: نماد شخصیتی و تجسم ملیت برای دولت فدرال ایالات متحده آمریکا است

⁴Manifest Destiny یک باور فرهنگی امپریالیستی آمریکایی قرن ۱۹ مبنی بر اینکه مهاجران آمریکایی قرار است در سراسر آمریکای شمالی پخش شوند:

⁵Ivy League: مجموعه متشکل از معروف‌ترین گروه دانشگاه‌های خصوصی کشور آمریکا است

⁶A. Francœur

- ادبیات و هنر، مانند جایزه ادبی پولیتزر (Pulitzer Prize)
- ورزش و اوقات فراغت، مانند بیسبال
- رویدادهای تاریخی، مانند مهمانی چای بوستون (Boston Tea Party)
- قومیت‌ها، مانند بومیان آمریکا
- نظام حقوقی، مانند دیوان عالی (Supreme Court)
- دین، مانند فرقه مذهبی آمیش (Amish)
- رسانه، مانند روزنامه‌های یکشنبه (Sunday papers)
- نهادهای نظامی، مانند پنتاگون
- حمل و نقل: خطوط پرسرشتین (HOV lane/High-occupancy vehicle lane)
- متفرقه، مانند رویای آمریکایی (American Dream)

۴. مروری بر پژوهش‌های فرهنگ‌محور در فرهنگ‌لغت‌های دو یا چندزبانه

زگوستا^۱ (۱۹۸۸: ۲۴) معتقد است در فرهنگ‌نگاری قطعاً فرهنگ زبانی که توصیف می‌شود مد نظر قرار می‌گیرد. وی در این راستا، از فرهنگ دوزبانه زوک^۲-اسپانیایی به عنوان یک نمونه قابل توجه نام می‌برد. در این فرهنگ‌لغت دوزبانه تصاویری وجود دارد که فرهنگ زوک را به گویشوران اسپانیایی می‌شناساند، ضمن این که مردم زوک را نیز با فرهنگ اسپانیایی آشنا می‌کند. برای مثال، تصویری از یک پسر را نشان می‌دهد که در حال خرید از یک فروشگاه است. چنین موقعیت اجتماعی در فرهنگ بومیان زوک وجود ندارد. پس فرهنگ‌نویس ابزاری برای آشنایی با عناصر فرهنگ دیگری را فراهم می‌آورد.

بارتولومه^۳ (۱۹۹۵) با تأکید بر فراهم آوردن بافت در فرهنگ‌نویسی و تکیه بر جنبه‌های کاربردشناختی فرهنگ‌های لغت به موضوع «جملات تصویرگر»^۴ اشاره می‌کند. به باور وی، در تعریف-نگاری یک واژه جملات باید تصویرگر باشند، به این معنا که باید مدخل واژگانی را در بافت مرسوم آن به کار برد. در پژوهش بارتولومه، فرهنگ‌لغت دوزبانه اتومی^۵-انگلیسی مورد بررسی قرار گرفته است. وی نشان می‌دهد که چگونه استفاده مکرر از عناصر فرهنگی به عنوان بافت واژه‌های مختلف یک فرهنگ‌لغت توانسته تصویر خوبی را از فرهنگ بومی مردم فلات مرکزی مکزیک نشان دهد. برای نمونه، گیاه ماگوی^۶ نقش مهمی در فرهنگ مردم اتومی دارد، چرا که بخش مهمی از اقتصاد این منطقه نیمه‌بیابانی از طریق محصولات مختلفی (به صورت پارچه یا حتی شیرۀ گیاهی) که از این گیاه

^۱L. Zgusta

^۲زوک (Zoque) زبان بومیان مکزیک است.

^۳D. Bartholomew

^۴illustrative sentences

^۵Otomi

^۶maguay

تهیه می‌شود، تأمین می‌گردد. به همین علت است که جملات فراوانی در فرهنگ‌لغت اتومی به فرآیند کشت و زراعت این گیاه اختصاص داده شده‌اند. راهکاری که بارتولومه در پایان مقاله خود ارائه می‌دهد این است که از گویشوران بومی یک زبان خواسته شود تا برای مدخل‌های واژگانی یک فرهنگ‌لغت جمله بسازند. او مهم‌ترین فایده این کار را تأمین اطلاعات فرهنگی در فرهنگ‌نویسی می‌داند.

گانگلا-بیریر^۱ (۲۰۰۵) نقش تصاویر، به‌عنوان بخشی از خردساختار، را در انتقال مفاهیم فرهنگی در فرهنگ‌لغت‌های یک، دو یا چندزبانه مورد مطالعه قرار می‌دهد. وی در پژوهش پیکره‌محور خود شماری از فرهنگ‌های لغت زبان‌های آفریقایی را بررسی می‌نماید تا میزان کاربرد تصاویر و شیوه‌های تصویرگری در فرهنگ‌های لغت را رصد نماید. وی اذعان می‌دارد که تعریف‌نگاری واژه‌ها و مفاهیم فرهنگ-محور باید با تصویر صورت‌گیرد، چرا که تصاویر قابلیت شفاف‌سازی و ابهام‌زدایی معانی کلماتی را دارند که ممکن است در واژگان کاربر زبان غایب باشد و یا در مورد فرهنگ‌های دوزبانه اساساً آن مفاهیم در زبان مقصد وجود نداشته باشند. در خصوص فرهنگ‌های دوزبانه، هر چه اختلاف فرهنگی میان جامعه زبانی مبدأ و مقصد بیشتر باشد، نیاز به تصویرگری بیشتر احساس می‌شود. مثالی که در این مقاله از اهمیت انتقال مسائل فرهنگی در خلال تصویرگری مطرح شده، ۸ تصویر برای مدخل «سبد» است. از آنجا که سبد در فرهنگ مردم لوئو^۲ (در شرق آفریقا) انواع و نقش‌های گوناگونی دارد، با استفاده از تصاویر تمایز گونه‌های مختلف سبد و کارکردهای ویژه آن شفاف‌سازی شده است. در ادامه پژوهش بارتولومه (۱۹۹۵)، مافلا^۳ (۲۰۱۴) به اهمیت مثال‌های تصویرگر در بازنمایی فرهنگ وندا در فرهنگ‌لغت دوزبانه شیوندا (یکی از زبان‌های رسمی آفریقای جنوبی) - انگلیسی^۴ می‌پردازد. وی معتقد است مثال‌های تصویرگر کمک می‌کنند تا مدخل‌های واژگانی در بافت مرسومشان تعریف شوند. دانستن این بافت برای افرادی که این زبان را می‌آموزند بسیار ارزشمند است. به بیان دیگر، تصویر کردن کاربردهای روزمره واحدهای زبانی اهمیت زیادی در بالابردن کیفیت و کاربردی‌شدن فرهنگ‌لغت‌ها دارد.

۵. تعبیرگرها و قالب‌های فرهنگی در فرهنگ‌لغت‌های دوزبانه

منظور از تعبیرگر توضیح مختصری است که داخل یا در حاشیه یک مطلب برای تشریح معنی یک واحد واژگانی، یا مفهوم آن در بافتی مشخص آورده می‌شود. تعبیرگرها اغلب با استفاده از ترکیب‌ها و اصطلاحات آشنا، مفاهیم نامأنوس را برای خواننده شفاف می‌کنند. در فرهنگ‌های یک‌زبانه، تعبیرگر ممکن است در خلال تعریف‌نگاری (در قالب تفسیر معنی واحدهای واژگانی)، برای اشاره به هم‌معنایی

¹L. Gangla-Birir

²Luo

³M. J. Mafela

⁴Tshivenda-English Dictionary

یا حتی تقابل واژگانی ارائه شود. اما در فرهنگ‌های دوزبانه، تعبیرگر به معادل معنایی-کاربردشناختی یک بن‌واژه در زبان مقصد اطلاق می‌شود (بورخانوف^۱، ۱۹۹۸: ۹۲).

از تعبیرگرها می‌توان برای ارائه اطلاعات فرهنگی استفاده نمود. در فرهنگ‌های دوزبانه، تعبیرگرهای فرهنگی^۲ می‌توانند نقش مهمی در ارتباط فرهنگ‌نگاشتی بین زبان مبدأ و مقصد ایفا کنند. این تعبیرگرها با تمرکز بر واحدهای واژگانی که دارای بار فرهنگی هستند، موانع برقراری ارتباط‌های بین‌فرهنگی را برطرف کرده و کاربران فرهنگ را به آموزه‌های فرهنگی زبان مقصد آشنا می‌کنند. در برخی فرهنگ‌های دوزبانه، فرهنگ‌نویسان تعبیرگرهای فرهنگی را بسط داده و به صورت یک مقاله کوتاه ارائه می‌دهند (یانگ و پنگ، ۲۰۰۷: ۱۶۴).

راجر (۲۰۰۶: ۵۷۲) که عرضه اطلاعات فرهنگی را از ملزومات فرهنگ‌های دوزبانه می‌داند، معتقد است فرهنگ‌نویسان باید جایگاه متمایزی برای درج این اطلاعات در فرهنگ در نظر بگیرند. وی ضمن اشاره به تعبیرگرها، به اهمیت اختصاص فضایی تحت عنوان «قاب فرهنگی» تأکید می‌کند. منظور از قاب فرهنگی، کادری خارج از مدخل است که در آن اطلاعات بافتی و فرهنگی مربوط به سرمدخل آورده می‌شود. وی قاب فرهنگی را به نوعی صورت بسط یافته تعبیرگرها می‌داند و به نمونه‌هایی از قاب‌های فرهنگی در چند فرهنگ بزرگ اسپانیایی/انگلیسی اشاره می‌کند (راجر، ۲۰۰۶: ۵۶۷). کاواناگ (۲۰۰۰) نیز یکی دیگر از روش‌های بازنمایی فرهنگ در فرهنگ‌های عمومی را اضافه کردن یک یادداشت مختصر در مورد اطلاعات فرهنگی یک واژه جدا از مدخل می‌داند، برای مثال در فرهنگ‌لغت راهنمای فرهنگ بریتانیایی و امریکایی آکسفورد^۳ یادداشت‌های کوتاهی در خصوص اسامی مستعار، تفریحات شبانه، لابی‌گری، مجازات اعدام و داخل کادرهایی پیش از سرمدخل ارائه شده اند. این اطلاعات ممکن است داخل یک کادر بلافاصله قبل یا بعد از مدخل یا در حاشیه صفحه به صورت ستونی ارائه شوند. در چنین مواردی صفحه‌آرایی فرهنگ‌لغت بسیار اهمیت دارد تا مطالب ارائه شده در یک صفحه بیش از حد متعارف متراکم نباشد (کاواناگ، ۲۰۰۰: ۱۱۳). درج اطلاعات تکمیلی دانش-نامه‌ای سرمدخل‌ها به صورت مجزا یا با فونت متفاوت بیشتر در فرهنگ‌های دانش‌نامه‌ای رایج است. البته به دلیل محدودیت فضا، این کار در فرهنگ‌های الکترونیکی آسان‌تر است (کلوسا^۴، ۲۰۱۶: ۵۲۷).

۶ روش‌های کلاسیک درج اطلاعات فرهنگی در فرهنگ‌لغت‌های دوزبانه فرانسه/انگلیسی

در فرهنگ‌نویسی کلاسیک، چنانچه سرمدخل یک فرهنگ‌لغت دوزبانه در زبان مقصد معادلی نداشت و ترجمه به دلایل تفاوت‌های فرهنگی و هنجارهای اجتماعی امکان‌پذیر نبود، با نشانه ویژه‌ای که در مقدمه فرهنگ‌لغت معرفی شده بود به کاربر فرهنگ این هشدار داده می‌شد که آنچه در ادامه می‌آید

¹I. Burkhanov

² cultural glosses

³Oxford Guide to British and American Culture

⁴A. Klosa

ترجمه نیست، بلکه تعریفی است که به درک مفهوم سرمدخل کمک می‌کند. برای این منظور، از نشانه مساوی تاب‌دار ($\approx$) برای نشان دادن «معادل فرهنگی»^۱ استفاده می‌شد (جوسلین‌لری، ۲۰۱۱). گرچه دوران نوین فرهنگ‌نویسی در بازنمایی عناصر فرهنگی زبان از سال ۱۹۹۳ با انتشار فرهنگ بزرگ انگلیسی/فرانسه لا روس^۲ آغاز شد، اما پیش از آن نیز اطلاعات فرهنگ‌محور زبان هر چند به صورت پراکنده و غیرنظام‌مند در فرهنگ‌های دوزبانه آورده می‌شد. در ذیل روش‌های درج و تعریف مدخل‌های فرهنگ‌محور در فرهنگ‌های دوزبانه تا قبل از سال ۱۹۹۳ به همراه نمونه‌هایی از فرهنگ‌های دوزبانه انگلیسی/فرانسه روبر-کالینز^۳ (۱۹۸۷) و هاراپ‌شورت^۴ (۱۹۹۱) ارائه می‌شود (جوسلین‌لری، ۲۰۱۱):

الف- ارائه اطلاعات فرهنگ‌محور در پیوست (مطالب خارجی) فرهنگ لغت، برای نمونه در فرهنگ هاراپ‌شورت^۴ (*HarShor*) پیوستی برای معرفی واحدهای اندازه‌گیری ارائه شده و ضمن معرفی «اینچ» گفته شده که «مردم بریتانیا و آمریکا از این واحد اندازه‌گیری استفاده می‌کنند».

ب- ارائه اطلاعات فرهنگ‌محور ذیل مدخل. این روش‌ها برای مدخل‌های کنگره (*Congress*)، هالووین (*Halloween*) و شکرگزاری (*Thanksgiving*) از فرهنگ‌های نامبرده استخراج شده‌اند:

۱. استفاده از برچسب کاربردی جغرافیایی + معادل عمومی، نمونه مدخل شکرگزاری در فرهنگ دوزبانه انگلیسی/فرانسه روبر-کالینز (*RC*):

- *RC* (1987): **thanksgiving** action de grâce(s); (Can, US) Thanksgiving (Day) fête nationale

۲. استفاده از برچسب کاربردی حوزه معنایی + برچسب کاربردی جغرافیایی، نمونه مدخل کنگره در فرهنگ‌های دوزبانه انگلیسی/فرانسه *RC* و *HarShor*:

- *HarShor* (1991): **congress** n US Pol Congrès m
 - *RC* (1987): **congress** 1 (b) (US Pol) Congrès(...)
۳. ارائه معادل بدون استفاده از برچسب‌های کاربردی:

- *RC* (1987): **Halloween** n veille de la Toussaint

۴. استفاده از برچسب کاربردی حوزه + توضیح

- *HarShor* (1991): **thanksgiving** action de grâce(s); **T.Day** = US fête célébrée le 4e jeudi de novembre; Can fête célébrée le 2e lundi d'octobre

¹cultural equivalent

²Grand Larousse Anglais/Français (1993)

³Robert-Collins dictionnaire français-anglais (RC)

⁴Harrap's Shorter French and English Dictionary (*HarShor*)

پس از انتشار فرهنگ بزرگ انگلیسی/فرانسه لاروس در سال ۱۹۹۳ که توجه ویژه‌ای به ارائه اطلاعات فرهنگ‌محور ذیل مدخل‌ها نشان داد، موج جدیدی از فرهنگ‌ها در اروپا تألیف شدند که جزئیات بیشتری از اطلاعات فرهنگی را ارائه می‌دادند، از جمله آن‌ها می‌توان به فرهنگ بزرگ دو زبانه انگلیسی/فرانسه آکسفورد-اشت^۱ (ویرایش سال‌های ۱۹۹۴ و ۱۹۹۷) اشاره نمود که به منظور بازنمایی فرهنگ انگلیسی/آمریکایی نزد کاربران فرانسوی مجموعه‌ای از امکانات خرد ساختار را به کار برده است. برای مثال، ذیل مدخل *سخنرانی وضعیت کشور آمریکا*^۲ (State of the Union address) در فرهنگ آکسفورد-اشت (OXHA) ویرایش سال ۱۹۹۴، علاوه بر بهره‌گیری از برچسب کاربردی جغرافیایی (US) و برچسب کاربردی حوزه (Politics)، توضیحات این مراسم نیز ارائه شده است.

- OXHA (1994): *State of the Union Address* noun US politics discours m public annuel du Président des Etats-Unis

این در حالی است که در ویرایش سال ۱۹۹۷ این فرهنگ‌لغت، ضمیمه‌ای تحت عنوان «از A تا Z فرانسه معاصر» آورده شده که اطلاعاتی در خصوص تاریخ، ادبیات، فرهنگ، و ... جامعه زبانی فرانسه ارائه شده است.

۷. یادداشت/قاب‌های فرهنگی در فرهنگ‌لغت‌های دوزبانه فرانسه/انگلیسی

همانطور که پیشتر اشاره شد، نخستین گام جدی که برای بازنمایی فرهنگ در فرهنگ‌های دوزبانه برداشته شده در تألیف فرهنگ دو جلدی انگلیسی-فرانسه/فرانسه-انگلیسی لاروس در سال ۱۹۹۳ صورت گرفته است. در مقدمه این فرهنگ صراحتاً به این موضوع اشاره شده است که:

«فرهنگ لغت بزرگ لاروس یک گام از اغلب فرهنگ‌های دوزبانه امروزی موجود در بازار پیشتر می‌رود، زیرا که به این واقعیت مهم دست یافته است که مشکلات ارتباطی و درک زبان نه تنها یکی نبودن واژگان دو زبان بلکه از تفاوت‌های فرهنگی آنها نشأت می‌گیرد. به همین سبب، این فرهنگ‌لغت با به کارگیری تعبیرگرها و یادداشت‌های فرهنگی تأکید ویژه‌ای بر توضیح واژه‌های فرهنگ‌محور و مرجع‌های تاریخی برای کاربران غیربومی خود دارد تا آن‌ها بتوانند به درک صحیحی از مفاهیم ضمنی واژه‌های زبان دست یابند.»

این بدعت لاروس در به کارگیری «یادداشت‌های فرهنگی» بعدها در سایر فرهنگ‌های دوزبانه فرانسه/انگلیسی نظیر فرهنگ‌های دوزبانه انگلیسی/فرانسه روبر-کالینز (ویرایش ۱۹۹۸)، فرهنگ آکسفورد-اشت - ویرایش سوم (۲۰۰۱) و نیز در فرهنگ هاراپ‌شورتر - ویرایش هفتم (۲۰۰۴) به عنوان «یادداشت‌های فرهنگی قاب‌بندی شده»^۳ گسترش یافت. اما ویژگی‌های مشترک

^۱Oxford-Hachette French Dictionary (OXHA)

^۲رؤسای جمهور ایالات متحده آمریکا در جلسه مشترک نمایندگان مجلس نمایندگان و سنای کنگره ایالات متحده آمریکا سخنرانی سالیانه‌ای انجام می‌دهند که اصطلاحاً سخنرانی وضعیت کشور نام دارد. این سخنرانی به نطق وحدت نیز مشهور است.

^۳boxed cultural notes

«یادداشت‌های فرهنگی» در تمامی این فرهنگ‌ها را می‌توان به شرح زیر خلاصه کرد (جوسلین‌لری، ۲۰۱۱):

- ✓ به زبان مقصد نوشته می‌شوند.
- ✓ تقریباً همیشه به عنوان مطالب اضافی و خارج از مدخل ارائه می‌شوند، این در حالی است که تعبیرگرها و معادل‌های فرهنگی ذیل مدخل آورده می‌شوند.
- ✓ به ترتیب فهرست الفبایی واژه‌ها و در نزدیک‌ترین فضای ممکن با مدخل مربوطه درج می‌شوند.

- ✓ به گونه‌ای ارائه می‌شوند که از متن سایر مطالب متمایز باشند.
- ✓ به طور متوسط حدود ده خط (از ۳ تا ۲۲ خط) هستند.

به باور راجر (۲۰۰۶: ۵۷۱) استفاده از قاب‌های فرهنگی هم می‌تواند به جذابیت‌های یک فرهنگ لغت بیفزاید، هم جنبه‌های اساسی کاربرد زبان در بافت متناسب را به کاربر بیاموزد. البته فرهنگ‌نویس باید تلاش کند که از بسط بیش از اندازه قاب‌های فرهنگی و تبدیل آنها به مقاله‌های کوتاه جداً خودداری کند. هر چند تعریف مشخصه‌های یک قاب فرهنگی کار دشواری است، اما می‌توان نکاتی را در خصوص اطلاعات ارائه شده در قاب‌های فرهنگی برشمرد تا با لحاظ کردن آنها بتوان از قاب‌های فرهنگی در تألیف فرهنگ‌های عمومی به نحو احسن بهره برد (راجر، ۲۰۰۶: ۵۷۲-۵۷۱):

الف) اطلاعات باید از کلیشه‌های فرهنگی تا حد امکان به دور باشد و بتواند جنبه‌های فرهنگ-اجتماعی واقعی جامعه زبانی را توصیف کند.

ب) اطلاعات باید مناسب گستره وسیعی از کاربران فرهنگ باشد و نه گروه خاصی از مخاطبان فرهنگ.

ج) اطلاعات باید برای بافت‌های فرهنگی گسترده‌ای صدق کند، نه اینکه آنقدر خاص باشد که فقط به گروه اجتماعی کوچکی تعلق داشته باشد.

د) اطلاعات باید به وضوح کامل برای کاربران تشریح شود.

در ادامه، نمونه‌ای از یکی از قاب‌های فرهنگی ارائه شده در فرهنگ دوزبانه انگلیسی/فرانسه آکسفورد-اشت - ویرایش چهارم (۲۰۰۹) که مربوط به مدخل هالووین است نمایش داده می‌شود.

هالووین

جشنی که در کشورهای آنگلو ساکسون (به ویژه در ایالات متحده) در ۳۱ اکتبر، یک روز قبل
از
«همه قدیسین»^۱ (Toussaint) برگزار می‌شود. در این جشن، کودکان با کدوهای

¹All Saints Day

توخالی فانوس درست می‌کنند و با لباس‌های میدل خود را به شکل جادوگر، ارواح یا اسکلت در می‌آورند و با کیسه‌ای در دست، در اطراف خانه‌های محله خود می‌گردند و همسایگان را «تهدید می‌کنند» تا از آنها آب‌نبات بگیرند.

گرچه راجر (۵۷۱:۲۰۰۶) دلیل استفاده از این به اصطلاح «قاب‌های فرهنگی» را در نگاه اول سرگرم‌کننده بودن آنها می‌داند، اما نقش اصلی آنها را کمک به کاربر فرهنگ در رمزگشایی عناصر ناآشنای فرهنگی می‌داند. وی معتقد است این قاب‌ها که به دلیل متمایز بودن از متن فرهنگ، «قابلیت جستجو»^۱ مناسبی دارند می‌توانند فرآیند معناکاو را برای کاربران فرهنگ‌لغت جذاب‌تر و ساده‌تر کنند. این قاب‌ها در فرهنگ‌های دوزبانه برای کاربرانی که تازه با زبان مبدأ آشنا شده‌اند می‌توانند مرجع آموزشی مناسبی باشند. بررسی یافته‌ها حاکی از آن است که هدف اصلی به کاربردن «قاب‌های فرهنگی» را می‌توان به این شرح خلاصه کرد: نشان دادن جنبه‌های اساسی کاربرد زبان، به ویژه در مواردی که کاربر فرهنگ‌لغت با واژه‌ها و اصطلاحاتی مواجه می‌شود که به دلایل تفاوت‌های فرهنگی دو زبان قابل‌ترجمه نیستند، یا بار فرهنگی آنها آنقدر زیاد است که نیاز به توضیحات مبسوط دارند.

۸. یادداشت/قاب‌های فرهنگی در فرهنگ‌لغت‌های دوزبانه فارسی/انگلیسی

هدف از پژوهش حاضر برجسته‌سازی نقش فرهنگ در فرآیند معناسازی و معناداری زبان و توجه به اهمیت جوانب فرهنگی در تألیف فرهنگ‌لغت‌های دوزبانه برای مترجمان است. برای این منظور نگارندگان با شناخت «قاب‌های فرهنگی» در فرهنگ‌نویسی زبان‌های اروپایی، سه فرهنگ‌لغت دوزبانه پرکاربرد نزد مترجمان فارسی‌زبان را مورد بررسی قرار دادند، که عبارتند از:

الف- فرهنگ انگلیسی-فارسی پیشرو آریان‌پور (هفت جلدی)

ب- فرهنگ معاصر هزاره انگلیسی-فارسی

ج- فرهنگ جامع پیشرو آریان‌پور فارسی انگلیسی (چهار جلدی)

مطالعهٔ مقدمهٔ سه فرهنگ نام‌برده برای درک بهتر دیدگاه و نظام به‌کار رفته در تألیف فرهنگ‌های مذکور و واکاوی اطلاعات ارائه شده برای سرمدخل‌های فرهنگ‌محور (طبق تعاریف ارائه شده در بخش ۳)، حاکی از آن است که در پیکره پژوهش، استفاده از ظرفیت‌های «قاب فرهنگی» مغفول مانده‌است و فرهنگ‌نویسان راهکار منسجمی برای درج اطلاعات فرهنگ‌محور ارائه ن داده‌اند. به نظر می‌رسد که با به کارگیری «قاب‌های فرهنگی» در فرهنگ‌نویسی دوزبانه و به کاربردن آن‌ها در فرهنگ‌لغت‌های بومی، به ویژه فرهنگ‌های دوزبانه که زبان مبدأ آن‌ها فارسی است، می‌توان در پیچه‌ای برای بازنمایی فرهنگ ایرانی نزد غیرفارسی‌زبانان گشود.

۹. نتیجه‌گیری

¹browsability

توجه به مختصات فرهنگی و اجتماعی فرهنگ‌نویسی موضوعی است که در مقایسه با ویژگی‌های زبانی کمتر مورد توجه نظریه‌پردازان و دست‌اندرکاران این حوزه قرار گرفته است. در نگاه سنتی فرهنگ‌نویسی، فرهنگ لغت دوزبانه صرفاً یک ابزار ترجمه شناخته می‌شود و ارائه اطلاعات فرهنگی در آن راهکاری تجملی و غیرضروری است که به لحاظ فنی و اقتصادی نیز توجیهی ندارد. این در حالی است که فرهنگ‌نویسی نوین با اتخاذ رویکرد ارتباطی در تألیف فرهنگ‌ها، این نگاه را مورد انتقاد قرار داده و بر نقش ارتباطی فرهنگ لغت در تعامل میان فرهنگ‌نویس و کاربر فرهنگ تأکید دارد. از این منظر، فرهنگ لغت دوزبانه می‌تواند پلی بین دو فرهنگ باشد و در پر کردن خلأهای واژگانی به مترجمان و کاربران جوامع دو یا چندزبانه نقش مهمی را ایفا کند. پژوهش حاضر ضمن تأکید بر اهمیت ارائه اطلاعات فرهنگی در فرهنگ‌نویسی، بر مبنای روشی تحلیلی-توصیفی به معرفی «قاب‌های فرهنگی» و شیوه درج آن‌ها در فرهنگ‌های دوزبانه پرداخته، سپس به سراغ دو فرهنگ‌های انگلیسی-فارسی (آریان‌پور و هزاره) و یک فرهنگ فارسی-انگلیسی (آریان‌پور) رفته و نهایتاً جایگاه این مؤلفه خردساختار را در فرهنگ‌های نام‌برده واکاوی نموده است. نتایج بررسی‌های این پژوهش حاکی از آن است که در پیکره پژوهش، استفاده از ظرفیت‌های «قاب فرهنگی» مغفول مانده است. پیشنهاد نگارندگان این است که فضایی تحت عنوان «قاب‌های فرهنگی» ترجیحاً در مجاورت سرمدخل به این موارد اختصاص یابد، زیرا که به نظر می‌رسد در تعریف برخی مقوله‌ها مانند جشن‌ها، آداب و رسوم، غذاها و بتوان از قاب‌های فرهنگی به خوبی بهره گرفت. با شناخت ظرفیت‌های «قاب‌های فرهنگی» در فرهنگ‌نویسی دوزبانه و به کاربردن آن‌ها در فرهنگ‌لغت‌های بومی می‌توان نسل نوینی از فرهنگ‌های دوزبانه را تألیف نمود که بر بازنمایی فرهنگ ایرانی نزد غیرفارسی‌زبانان متمرکز باشند.

منابع فارسی

- آریان‌پور کاشانی، منوچهر (۱۳۸۸). فرهنگ انگلیسی-فارسی پیشرو آریان‌پور (هفت جلدی). تهران: نشر الکترونیکی و اطلاع‌رسانی جهان رایانه
- آریان‌پور، کاشانی، منوچهر، عاصی، مصطفی (۱۳۹۸). فرهنگ جامع پیشرو آریان‌پور فارسی/انگلیسی (چهار جلدی). تهران: نشر الکترونیکی و اطلاع‌رسانی جهان رایانه
- حق‌شناس، علی‌محمد؛ سامعی، حسین؛ انتخایی، نرگس (۱۳۸۰). فرهنگ معاصر هزاره/انگلیسی-فارسی. تهران: واحد پژوهش فرهنگ معاصر.

References

- Aryanpur Kashani, M. (2009). The Aryanpur progressive English-Persian dictionary. Tehran: Jahan Rayaneh [In Persian]
- Aryanpur Kashani, M. & Assi, M. (2019). The Aryanpur progressive Persian-English dictionary. Tehran: Jahan Rayaneh [In Persian]
- Bartholomew, D. (1995). "Otomi Culture from Dictionary Illustrative Sentences". In B.B. Kachru & H. Kahane (Eds.). *Cultures*,

- Ideologies, and the Dictionary*. Tübingen: Max Niemeyer Verlag. 3 – 8.
- Bartholomew, D. A. & Schoenhals, L. C. (1983). *Bilingual Dictionaries for Indigenous Languages*. Mexico: Summer Institute of Linguistics.
- Burkhanov, I. (1998). *Lexicography: A Dictionary of Basic Terminology*. Rzeszów: WSP.
- Chaffey, W. (1992). “Culture-specific Elements in Translation”. In: B. Lewandowska-Tomaszczyk and M. Thelen (Eds.). *Translation and Meaning*, Part 2. Maastricht: Universitaire Pers. 147-153.
- Crystal, D. (1997). *The Cambridge Encyclopedia of Language*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Dubois J. & C. Dubois. (1971). *Introduction a la Lexicographie le Dictionnaire*. Paris : Larousse.
- Francœur, Aline (2003). «Quelques remarques sur les notes culturelles du *Robert & Collins Senior* (1998)», T. Szende (dir.), *Les écarts culturels dans les dictionnaires bilingues*. Paris: Honoré Champion, 299-312.
- Gangla-Birir, L. (2005). “The Use of Pictorial Illustrations in Africa Language Dictionaries”. *Lexikos*. 15, 38– 51.
- Haghshenas, A. M., Samei, H., & Entekhabi, N. (2001). Farhan-e Moaser millennium English-Persian dictionary: Farhan-e Moaser Research Section [In Persian].
- Josselin-Leray, A. (2010). “Culture in a Nutshell. A Vision of North American Culture through Cultural Notes in Bilingual French-English Dictionaries”. *Dictionaries in Global and Historical Context*. Kingston, Ontario: Canada.
- Josselin-Leray, A., R. P. Roberts. (2012). “Le dictionnaire bilingue comme enjeu linguistique national. L’exemple du Dictionnaire Canadien Bilingue”. *Carnets d’Atelier de Sociolinguistique*. Paris : l’Harmattan. 5, 257-278.
- Kavanagh, K. (2000). “Words in a Cultural Context”. *Lexikos*. 10, 99 – 118.
- Klosa, A. (2016). “Illustrations in Dictionaries: Encyclopedic and Cultural Information in Dictionaries”. In: P. Durkin (Eds.). *The Oxford Handbook of Lexicography*. Oxford: OUP. 515-531.
- Lyons, J. (1968). *Introduction to theoretical linguistics*. London: Cambridge U.P
- Mafela, M. J. (2014). “Illustrative Examples and the Aspect of Culture: The Perspective of a Tshivenda Bilingual Dictionary”.

- Proceedings of the 16th EURALEX International Congress.* 577-585.
- Newmark, P. (1988). *A textbook of translation*. London: Longman.
- Pavlović, N. & D. Poslek (2003). "British and Croatian Culture-Specific Concepts in Translation". *British Cultural Studies: Cross-Cultural Challenges*. 157-168.
- Rodger, L. (2006). "Beyond Butterscotch. The Place of Cultural Knowledge in the Bilingual Dictionary". In: E. Corino, C. Marelllo, & C. Onesti (Ed.), *Proceedings XII EURALEX International Congress*. Volume 1. Alessandria: Edizioni dell'Orso. 567-573.
- Yong, H. and J. Peng. (2007). *Bilingual Lexicography from a Communicative Perspective*. Terminology and Lexicography Research and Practice 9. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins.
- Zgusta, L. (1988). "Pragmatics, Lexicography and Dictionaries of English". *World Englishes*. 7, 243-253.

